

HINTALOVON

Gyermekjogi Alapítvány

**MILYEN VOLT
GYEREKNEK LENNI
2016-BAN?**

Szia!

Gondolkoztál már azon, milyen neked gyereknek lenni? És azon, milyen lehet másoknak a gyerekkora?

Mert mi a Hintalovon Gyermekjogi Alapítványnál utánajártunk, milyen is ma Magyarországon a gyerekeknek. Szeretnénk ezt most veled is megosztani.

Mindenki, aki 18 éven aluli, gyereknek számít, és vonatkoznak rá azok a speciális jogok, amelyeket gyermekjogoknak nevezünk. Ezeket az ENSZ Gyermekjogi egyezménye foglalja össze.

A következő jelentésben ezekkel a jogokkal ismerkedhetsz meg olyan eseményeken keresztül, amelyek 2016-ban történtek Magyarországon. Bár a gyermekjogok gyakran sérültek, ezt sokan nem hagyták annyiban. Felnőttek és gyerekek emelték fel hangjukat azért, hogy neked és az ország bármely pontján élő társadnak is jobb gyerekkora lehessen.

#agyerekjogvilágnézet

Ismerd meg a jogaidat, és tudj meg többet a gyerekek helyzetéről!

Lányi Orsi

gyermekjogi követ

ELŐSZÓ

HOGYAN KÉSZÜLT A JELENTÉS?

Kíváncsiak voltunk, milyen Magyarországon gyerekek lenni, ezért összegyűjtöttük azokat az információkat 2016-ból, amelyek segítenek a gyerekek helyzetét megérteni. Megnéztük, milyen jogszabályok változtak 2016-ban, milyen hivatalos statisztikák érhetőek el, mit mondanak a kutatások, a hazai és nemzetközi tanulmányok, és mi jelenik meg a médiában. A kutatás során találtak bemutatásához az ENSZ Gyermekjogi egyezményének pontjaira támaszkodtunk, amely a gyermekjogok legrészletesebb összefoglalója. A jelentés bemutatása előtt több, gyerekekkel foglalkozó szakember véleményét is kikértük.

*Nézd meg a jelentéshez készült **videót**, vagy lapozz bele a **teljes jelentésbe**!*

MIKET ÁLLAPÍTOTTUNK MEG?

Izgalmas év volt 2016. A szakemberek, jogalkotók és más felnőttek sokat foglalkoztak a gyerekeket érintő kérdésekkel. Három kérdést különösen sok aggodalom kísért: az oktatás nehézségeit, a gyermekszegénység nagyságát és a gyerekek elleni erőszakot. Voltak tünetek az oktatás helyzete miatt, botrányt kavart több eset, amikor gyerekeket bántottak vagy aláztak meg iskolában, óvodában vagy gyermekotthonokban. A 2016-os adatok szerint a gyerekek negyede szegénységben él. Néhány csoport különösen nehéz helyzetben van, például a roma gyerekek. Ők még nagyobb hátrányból indulnak.

VÉDELEM

A GYEREK LEGJOBB ÉRDEKÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE

A felnőtteknek minden téged érintő helyzetben olyan döntést kell hozniuk, ami neked a legjobb.

Ahhoz, hogy a szülők, pedagógusok, gyermekvédelmi dolgozók, bírók és más szakemberek tényleg a számodra legjobb döntést tudják meghozni, körültekintésre, időre, figyelemre és szakértelemre, együttműködésre is szükség van. 2016-ban azonban az látszott, hogy anyagi, szakmai és személyes hiányok miatt a gyerekek legjobb érdeke sokszor nem tudott érvényesülni.

CSALÁDHOZ VALÓ JOG

Jogod van a saját családban felnőni. A szüleidnek gondoskodniuk kell rólad, és a nevelésedkor a te érdekedet kell szem előtt tartaniuk. Ha nevelőszülőknél vagy nevelőotthonban élsz, akkor is úgy kell gondoskodni rólad, hogy te egészségesen, a saját tempódban fejlődhess.

2016-ban Magyarországon csaknem 24 ezer kiskorú élt nevelőszülőknél vagy nevelőotthonban. Az állam vállalta, hogy fokozatosan biztosítja minden családjából kiemelt gyerek számára, hogy nevelőszülőnél nevelkedhessen. Ez a változás azonban lassabban indult a tervezettnél.

A szüleidtől csak nagyon indokolt esetben szakíthatnak el tartósan. Ilyen lehet az, ha elhanyagolnak vagy bántanak. A törvény szerint anyagi okok miatt nem lenne szabad egyetlen gyereket sem kiemelni a családjából és nevelőszülőkhöz vagy gyermekotthonba helyezni. Egy emberi jogi civil szervezet aláírásgyűjtésbe kezdett, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy

jelenleg nem tartják be ezt a törvényt, és azért, hogy a gyerekek helyzetén a családból való kiemelés helyett a család segítségével javítsanak.

Fontos esemény volt még 2016-ban, hogy egy állami gondoskodásban élő fiatal pert indított azért, mert szellemileg fogyatékosnak nyilvánították, és egy fogyatékossgal élő gyerekekkel foglalkozó otthonban helyezték el. Horváth Leon meg is nyerte a pert a gyámhivattal szemben.

ERŐSZAK ELLENI VÉDELEM

A gyerekekkel szembeni erőszak minden formája tiltott. Senkinek sem szabad bántania és zaklatnia téged sem fizikailag, sem szexuálisan, sem pedig szóban. Nem szabad elhanyagolni és bármi olyasmit tenni a testeddel, amibe te nem egyeztél bele.

A gyerekekkel szembeni erőszakos esetek nagy része rejtve marad. Egy felmérés alapján azonban Magyarországon 15 ezer gyerek ellen követtek el erőszakot 2016-ban, és közülük minden 5. kiskorút szexuálisan bántalmazták. 2016 októberében magánszemélyek és szakmai szervezetek aláírásukkal kérték a döntéshozókat, hogy aktív döntésekkel tegyenek a szexuális erőszak ellen.

Az erőszaknak a legenyhébb formáját sem nézi el a törvény, nevelési céllal sem lehet bántani vagy megalázni téged. Ezt sokan nem tudják, egy kutatásban minden 5. válaszadó elfogadhatónak gondolta a testi fenyegetés bizonyos formáit. Az alapvető jogok biztosa is több iskolában és óvodában tapasztalt erőszakot. 2016-ban egy dömsödi általános iskolában például lehúzták a gyerekek bugyiját azért, hogy ellenőrizhessék, ki hagyta piszkosan a WC-t, egy óvodában pedig összekötözték a gyerekek kezét, ha „rosszalkodtak”.

Az alapvető jogok biztosa – ismertebb nevén az ombudsman – feladata, hogy védje az emberek alapvető jogait. Bárki fordulhat hozzá, aki szerint egy hatóság (pl. iskola, kórház, gyámügyi hivatal stb.) ezt megsérti. A biztos megvizsgálja a panaszt, és ha indokoltnak tartja, javaslatot tesz annak orvoslására.

Súlyosan sérti a gyermekjogokat, ha elhanyagolnak egy gyereket. 2016-ban egy egyéves gyerek éhen halt, mert nem figyeltek rá megfelelően a szülei. Az eset felhívta a figyelmet a felnőttek felelősségére, ezért szigorítottak is a jogszabályokon.

KIHASZNÁLÁS, VESZÉLY ELLENI VÉDELME

Tilos téged dolgoztatni, prostitúcióba, pornográfiába vagy kábítószer-fogyasztásba bevonni. Az államnak meg kell védenie a kizsákmányolástól.

Egy 2016-os kutatás szerint Magyarországon a rendőrség mégis elkövetőnek tekinti azokat a gyerekeket, akik prostitúció áldozatává válnak, így bünteti őket. Évente körülbelül 300 olyan áldozatról lehet tudni, akik kapcsolatba kerültek a rendőrséggel. Ennél azonban jóval több olyan lány és fiú van, akik 18 éves kor alatt titokban prostituáltként dolgoznak anélkül, hogy bárki megvédené őket.

MENEDÉKKÉRŐ GYEREKEK SPECIÁLIS VÉDELME

A menedékkérő gyerekek is elsősorban gyerekek. Bárhonnan és bármiért is menekülnek, vonatkoznak rájuk a gyermekjogok. Ez azt jelenti, hogy a menekültügyi eljárás során védeni kell őket és biztosítani kell számukra azt, hogy tanulhassanak, fejlődhessenek, a családjukkal lehessenek, vagy pihenhessenek és játszhassanak, akárcsak te. Ezeket a jogokat a menekültügyi eljárásban részt vevő felnőtteknek figyelembe kell venniük.

2016-ban sok óriásplakát foglalkozott ellenséges módon a menekültekkel, akik a saját országuk, régiójuk háborús konfliktusai miatt próbálnak új otthont találni Európában. A Magyarországra érkező kísérő nélküli kiskorúak jelentős része eltűnik és továbbutazik más országokba, 2016-ban körülbelül 70-en maradtak tartósan hazánkban.

Kísérő nélküli kiskorúaknak hívjuk azokat a gyerekeket, akik mellett nincs olyan felnőtt, aki értük jogilag felelős lenne.

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

Jogod van a védelemhez, ha valamilyen bűncselekmény elkövetésével vádolnak. A rendőröknek, jogászoknak, bíróknak akkor is tisztelettel kell bánniuk veled, ha olyasmit csináltál, ami törvénybe ütközik. Figyelembe kell venniük, hogy a felelősségre vonás elsődleges célja a nevelés, ezért meg kell vizsgálniuk, hogy a letartóztatás vagy elzárás helyett van-e más megoldás.

2016-ban csaknem 10 ezer 18 éven aluli követett el büntetendő cselekményt. A fiatalkorú (14–17 éves) elkövetők száma 2016-ban is csökkent. Magyarországon bizonyos bűncselekményekért már 12 éves kortól felelősségre lehet vonni egy gyereket. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága ezt kifogásolta, de 2016-ban az ilyen cselekmények listája mégis bővült.

A büntethetőség korhatára 14 év, kivéve 6 bűncselekményt, amely miatt egy gyerek ellen már 12 éves kortól büntetőeljárás indulhat (rablás, kifosztás, testi sértés, emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, terrorcselekmény).

A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA

Ugyanolyan jogaid vannak, mint a többi gyereknek. Függetlenül attól, hogy honnan származol, mit gondolsz, és milyen a nemed, a vallásod vagy a bőrszíned. Nem érhet téged semmiért sem megkülönböztetés, mert elsősorban gyerek vagy, akire minden gyermekjog vonatkozik, akárcsak a társaidra.

2016-ban több esetben is hátrányos megkülönböztetés ért gyerekeket származásuk vagy élethelyzetük miatt. Bár az oktatásban is tilos a diszkrimináció, Magyarországon több településen is csak elkülönített iskolákba járhatnak a roma gyerekek. Emiatt az Európai Unió eljárást indított Magyarország ellen.

Hátrányos megkülönböztetés éri azokat a gyerekeket is, akiknek nincsen hivatalos lakcímük. Ez azért fontos, mert bejelentett lakcím nélkül nem juthatnak például ingyenes orvosi ellátáshoz vagy családi támogatáshoz.

Az iskolákban kötelező erkölcsstant vagy a gyerekek vallása szerinti hittant tanulni. Sok iskolában azonban nincs lehetőség arra, hogy minden gyerek a saját vallásának megfelelő oktatást válasszon.

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYEREKEK VÉDELME

Azok a gyerekek, akik fogyatékossgal élnek, különleges védelemre jogosultak. Ez a speciális védelem abban segít, hogy a fogyatékossgal élő gyerekek ugyanúgy teljes életet élhessenek és részt vehessenek a közösségi életben, mint a nem fogyatékossgal élő társaik.

2016-ban több szervezet hívta fel arra a figyelmet, hogy jóval kevesebb fogyatékossgal élő gyerek jut számára megfelelő oktatáshoz, mint amennyinek valójában szüksége lenne rá. Több esetben még azokban az intézményekben is bántalmazták, megalázták vagy más módon hátrányosan megkülönböztették őket, amelyek az oktatásukért felelősek.

Azok a fogyatékossgal élő gyerekek, akik nagy intézményben nőnek fel, kevesebb figyelmet kapnak, ezért nehezebben fejlődnek. Az ő esélyeik 2016-ban a figyelmeztetések ellenére sem változtak.

Fogyatékossgal élő gyerekeknek számít minden olyan 18 éven aluli, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, és ez korlátozhatja a társadalomban való egyenlő részvételét.

FEJLŐDÉS, GONDOSKODÁS

TESTI, LELKI EGÉSZSÉGHEZ VALÓ JOG

Jogod van az egészséges élethez. Biztosítani kell, hogy ha beteg vagy, orvoshoz és megfelelő ellátáshoz juthass, az egészséged megőrzése érdekében pedig fontos, hogy egészséges ételekhez juthass.

2016-ban sok gyerek nem fért hozzá megfelelő táplálkozáshoz és egészségügyi ellátáshoz. A csecsemők jelentős része volt alultáplált, fele nem jutott anyatejhez, sok kisiskolás pedig túlsúlyos volt. Próbálták az iskolai, óvodai menza étrendjét egészségesebbé tenni, és előre lépést jelent, hogy már a szünetekben is lehet ingyenes étkeztetést kérni.

2016-ban minden 10. iskolában tudtak iskolapszichológushoz fordulni a gyerekek, ha kérdéseik vagy problémáik voltak. Betegség esetén pedig nem minden gyerek tud orvoshoz jutni, mivel egy becslés szerint több mint 400 házi gyermekorvos hiányzik Magyarországról.

Kevés a megfelelő információ testről, szexualitásról, betegségekről, kábítószerekről és más veszélyekről. A nehezen hozzáférhető segítség miatt más európai országokhoz képest több 18 éven aluli fogyaszt alkoholt vagy drogot, és évente közel 10 ezer fiatal lány esik teherbe.

SZOCIÁLIS BIZTONSÁGHOZ VALÓ JOG

Jogod van az élethez, és jogod van úgy élni, hogy mindent megkapj, ami a jóllétedhez és a fejlődésedhez szükséges. A szegénység gyermekjogi probléma is, ezért az államnak segítenie kell azokat a családokat, akik nem tudnak arról gondoskodni, hogy a gyerekek megfelelő színvonalon élhessenek.

Bár a 2016-os hivatalos adatok szerint csökkent a szegénységben élő gyerekek száma, Magyarországon mégis súlyos problémát jelent a gyermekszegénység. A gyerekek közel negyede él szegénységben, akik így kevésbé tudnak a tanulásra, fejlődésre koncentrálni, és ezért kevés lehetőségük van arra, hogy helyzetükön változtassanak.

OKTATÁSHOZ VALÓ JOG

A tanuláshoz és az oktatáshoz jogod van. Az oktatásnak arról kell szólnia, hogy segítsen téged a fejlődésben, és a képességeidet erősítse. Az oktatás minőségében és hozzáférhetőségében sem szabad megkülönböztetni a diákokat. Ezek mellett jogod van pihenni és játszani is, és ezt az iskoláknak figyelembe kell venniük.

2016-ban sok szó esett arról, milyen Magyarországon az oktatás. A roma diákok elkülönített iskolákba kényszerültek több településen is, pedig a törvény szerint nem lehet különbséget tenni a gyerekek között. 2016 elején mozgalom indult a minőségi oktatásért, ahol a tanárok és a diákok kockás ingbe öltözve fejezték ki nemtetszésüket. A PISA teljesítménymérő teszten, amit 35 országban írtak meg a diákok, az elmúlt évekhez képest is rosszabb helyen végeztek a magyar diákok. A sok iskolai elfoglaltság mellett pedig egyre kevesebb idő jut a játékra, pihenésre. Az oktatás helyzete miatt aggodalmát fogalmazta meg az Európai Unió is.

RÉSZVÉTEL

VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁSHOZ VALÓ JOG

Jogod van ahhoz, hogy a téged érintő ügyekben elmondhasd a véleményed akár a nyilvánosság előtt is. A felnőtteknek meg kell hallgatniuk téged, és figyelembe kell venniük, amit mondtál.

Az oktatásért induló kockás inges mozgalomhoz tömegesen csatlakoztak a gyerekek. Részvételük sokakat nyugtalanított, féltették őket a külső befolyástól és az iskolai következményektől.

Évről évre a Diáksparlament is lehetőséget ad arra, hogy a diákok képviseljék véleményüket az oktatással kapcsolatban. 2016-ban nyilvánosságot kapott egy eset, amikor az egyik diák felszólalót félbeszakították, amikor éppen kritikát fogalmazott meg.

Egy felmérés szerint a gyerekeknek nincs nagy beleszólása az iskolai élet kialakításába. A döntések közel felébe vonják be a tanulókat, és főként a kevésbé jelentős kérdések esetén.

A véleménynyilvánításhoz való jog akkor érvényesül, ha a gyerekek jelzéseit komolyan veszik, és azoknak következménye van. Az alapvető jogok biztosa egy szexuális erőszak miatt indult büntetőeljárás kapcsán hívta fel erre a figyelmet, ahol hiába kértek, több évig nem kaptak segítséget a gyerekek.

INFORMÁCIÓHOZ VALÓ JOG

Jogod van ahhoz, hogy különböző forrásokból olyan információkat szerezz, amiket megértesz, de számodra nem károsak. Ehhez lehetőséget kell biztosítani neked, hogy többféle véleményt és nézőpontot is megismerhess.

Az államilag meghatározott tankönyvek bevezetése az iskolákban ezt a jogodat veszélyezteti. Pozitívumnak számít azonban az, hogy ma Magyarországon egyre több gyerek tud otthon is internetezni, és azon keresztül információkhoz jutni.

Szeretnél többet megtudni a jogaidról? Olvasd el gyermekjogi kiadványunkat a www.hintalovon.hu oldalon!

MILYEN VOLT GYEREKNEK LENNI 2016-BAN?

Készítette a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány
a Gyermekjogi jelentés 2016 alapján.

Szerzők: Lányi Orsolya
Németh Barbara

HINTALOVON
Gyermekjogi Követ Program

www.hintalovon.hu

info@hintalovon.hu

© Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, 2017